

เรียนรู้แพทย์แผนจีน

พว.โสรัจ พิโรธสมบัติ

คณะการแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

กับ ม.ห้วเจียวว

ไซปรีศนา ลินบอกรโรค (ตอน 1)

เวลาเราไปหาหมอจีนมักเห็นได้ว่า มี 2 จุดที่หมอจีนจะต้องขอตรวจ หนึ่งคือแม่ (จับชีพจร) สองคือลิ้น สำหรับหลักการแม่ หลายคนคงได้อ่านกันไปฉบับที่แล้ว ส่วนการดูลิ้นนั้น หมอจีนดูอะไรที่ลิ้น ลินบอกรโรคได้บ้าง ฉบับนี้และฉบับหน้าเราจะมาเฉลยกันค่ะ

การอ่านลิ้นของแพทย์แผนจีน เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยด้วยการดูสังเกตการเปลี่ยนแปลงของลักษณะลิ้นและฝ้าบนลิ้น เป็นส่วนสำคัญในการตรวจโรคของแพทย์แผนจีน โดยศาสตร์การแพทย์แผนจีนได้กล่าวไว้ว่า เส้นลมปราณของอวัยวะภายในร่างกายล้วนแล้วเดินผ่านบริเวณลิ้นกันทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ลิ้นจึงสะท้อนถึงภาวะภายในร่างกายได้เป็นอย่างดี จากการดูลิ้นสามารถรู้ได้ถึงคุณสมบัติภายในร่างกาย ซึ่งแพทย์แผนจีนมองว่า ลิ้นเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนถึงภาวะสมดุลและไม่สมดุลในร่างกาย ว่าในร่างกายมีสิ่งใดผิดปกติอย่างไร โดยลักษณะของตัวลิ้นสามารถสะท้อนถึงอวัยวะภายในทั้งห้า (ปอด หัวใจ ม้าม ตับ ไต) ฝ้าบนลิ้นสามารถสะท้อนถึงอวัยวะกลางทั้งหก (กระเพาะอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ กระเพาะปัสสาวะ ถุงน้ำดี และชานเจียว)

ความสัมพันธ์ระหว่างลิ้นกับอวัยวะภายในมีดังนี้
ปลายลิ้น บ่งบอกถึงความผิดปกติของหัวใจ และปอด เช่น ปลายลิ้นแดงเป็นแผล แสดงว่าหัวใจมีความร้อนมาก
กลางลิ้น บ่งบอกถึงความผิดปกติของม้ามและกระเพาะอาหาร ถ้าลิ้นมีฝ้าหนา โดยเฉพาะบริเวณกลางลิ้น แสดงว่าระบบย่อยอาหารไม่ดี เกิดความชื้น หรือมีเสมหะสะสมอยู่ในร่างกาย
โคนลิ้น บ่งบอกถึงความผิดปกติของไต ถ้าฝ้าที่โคนลิ้นลอกออกจนเห็นผิวลิ้น แสดงว่าไตหยินพร่อง

ด้านข้างขอบลิ้น บ่งบอกถึงความผิดปกติของตับและถุงน้ำดี เช่น ด้านข้างขอบลิ้นมีจุดม่วงคล้ำ แสดงว่าลมปราณ (ชี่) ที่ตับติดขัด เลือดไหลเวียนไม่ดี

การอ่านลิ้น ประกอบด้วย การดูสีลิ้น รูปร่างลักษณะของลิ้น การเคลื่อนไหวของลิ้น ลักษณะและสีของฝ้าบนลิ้น

การดูสีลิ้น โดยทั่วไปแบ่งเป็น

- ลิ้นสีแดงอ่อน พบในคนปกติ หรืออาการป่วยยังเบา
- ลิ้นสีขาวซีด ลมปราณ(ชี่)และเลือดพร่อง หยางพร่อง
- ลิ้นสีแดง มีอาการร้อนแกร่ง หยินพร่องเกิดไฟ
- ลิ้นสีแดงเข้มมีความร้อนอยู่ในมีอาการหยินพร่อง
- ลิ้นสีม่วง ลมปราณ (ชี่) และเลือดไหลเวียนไม่คล่อง

การดูรูปร่างลักษณะของลิ้น

ลิ้นหยาบ ผิวลิ้นหยาบด้าน สีลิ้นค่อนข้างคล้ำ แสดงว่าอาการป่วยเป็นอาการแกร่ง ภูมิคุ้มกันต่ำยังติดอยู่

- ลิ้นกับอวัยวะภายใน
- ลิ้นบวมใหญ่ มีรอยหยักฟัน
- ลิ้นเยื้อง

ลิ้นอ่อน ผิวลิ้นละเอียด ลิ้นบวม สีซีดอ่อน แสดงว่าอาการป่วยเป็นอาการพร่อง เช่น เลือดลมน้อย พลังหยางน้อย

ลิ้นบวมใหญ่ ลิ้นบวมใหญ่และหนา เวลาแลบลิ้นจะเต็มปาก แสดงว่ามีความชื้นสะสมอยู่ใน

ลิ้นเล็กบาง ลมปราณ (ชี่) และเลือดน้อย หยินพร่องเกิดไฟ

ลิ้นมีจุดแดง หรือเป็นจุดเหมือนหนามเล็กๆ อยู่นอบบนลิ้น อวัยวะภายในมีความร้อนอยู่มาก หรือในชั้นเลือดมีความร้อนอยู่มาก

ลิ้นมีรอยแตก มีความร้อนมาก หยินน้อย เลือดน้อย ม้ามพร่อง

ลิ้นมีรอยหยักของฟัน ม้ามพร่อง ภายในร่างกายมีความชื้นมาก

การดูลักษณะการเคลื่อนไหวของตัวลิ้น

ลิ้นอ่อนแรง ชี่และเลือดพร่อง หยินพร่อง

ลิ้นแข็งทื่อ ความร้อนเข้าสู่เยื่อหุ้มหัวใจ หรือมีไข้สูง มีลมและเสมหะอุดตันอยู่ที่เส้นลมปราณแล้ว

ลิ้นเยื้อง มักเป็นอาการร่งวงหน้าหรือพบในผู้ที่มิเส้นเลือดสมองตีบ หรือเส้นเลือดสมองแตก

ลิ้นสั้น เป็นอาการเกิดลมในตับ หรืออาจเกิดจากหยินพร่อง เลือดน้อย หยางแกร่ง มีความร้อนมาก

การอ่านตัวลิ้น นอกจากดูผิวลิ้น ลักษณะของลิ้นแล้ว ยังสามารถดูเส้นเลือดที่อยู่ใต้ลิ้นได้อีก ถ้าเส้นเลือดใต้ลิ้นใหญ่ยาว มีสีแดงเข้ม หรือสีเขียว หรือสีม่วง หรือสีดำ ล้วนสะท้อนให้เห็นว่ามีเลือดคั่งอยู่ภายใน แต่ถ้าเส้นเลือดใต้ลิ้นสั้นและเล็ก สีของตัวลิ้นก็ซีดขาว แสดงว่าลมปราณ(ชี่)และเลือดน้อย

การอ่านลิ้นยังไม่จบเพียงแค่นี้ การอ่านลิ้นยังต้องอ่านลักษณะฝ้าและสีของฝ้าบนลิ้น ซึ่งฉบับหน้าเราจะเขียนมาให้ผู้อ่านได้ทราบกัน รวมถึงลิ้นในลักษณะใดที่สะท้อนให้เห็นว่าร่างกายสมดุล เป็นลิ้นที่ปกติด้วยค่ะ